

Dordtse zeilvaart op Nederlands-Indië

Dordtse zeilvaart op Nederlands-Indië

Levensschets van zee kapitein
Albertus Kuipers (1825-1869)



Marieke C. Kuipers

Auteur: Marieke C. Kuipers

Afbeelding voorzijde: Scheepsportret van het fregat *de Stad Dordrecht*; Jacob Spin, 1838 (Museum Simon van Gijn, Dordrecht);

Inzet: deel van portret van Albertus Kuipers; Johannes Rosierse, circa 1855 (auteur)

Afbeelding titelpagina: Riviergezicht op Dordrecht bij de Kalkhaven; Martinus Schouman, circa 1830 (Dordrechts Museum, Dordrecht)

ISBN 9789403736860

© Marieke C. Kuipers, 2024

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopieën, opslag in geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van de auteur.

Inhoud

| | |
|--|----|
| Inleiding: een Dordtse zeekapitein op de Oost | 7 |
| Dordrecht en de koloniale koopvaardij | 8 |
| Zeilende zeekapitein, een uitgestorven beroep | 16 |
| Rondom de Kalkhaven | 20 |
| Zeemansopleiding in de praktijk | 24 |
| Verzekering en vereniging | 28 |
| Koopvaardijreizen met de <i>Euterpe</i> | 32 |
| Schiedams vervolg | 48 |
| Einde nabij Ascension | 56 |
| Nawoord | 60 |
| Archieven/collecties (met gebruikte afkortingen) | 61 |
| Bronnen | 61 |

Bijlage: Overzicht van kapitein Albertus Kuipers' zeilreizen (met kaarten)



Kop van monsterrol nr 2051, met Albertus Kuipers als kapitein op de bark *Euterpe* varend vanuit Dordrecht naar Java, 1863 (RAD)

Inleiding: een Dordtse zeekapitein op de Oost



Dordrecht, Nieuwe Haven; J.B. Jongkind, 1869 (DM)

Dordrecht was, na Amsterdam en Rotterdam, tot omstreeks 1870 een belangrijk knooppunt in de koloniale handel en koopvaardij. Bij de actuele belangstelling voor het koloniale verleden wordt de rol van de zeilvaart op Nederlands-Indië in de eerste decennia van het koninkrijk vaak over het hoofd gezien. Deels komt dit door gebrek aan archiefmateriaal en contemporaine beelden: fotografie was nog in opkomst en veel familie- en bedrijfsarchieven zijn in de loop der tijd verdwenen, evenals de koopvaardij schepen zelf.

De biografische invalshoek kan soms weer met andere ogen laten kijken naar de koloniale koopvaardij met windjammers in de ‘tussenperiode’ tussen VOC en particuliere stoomvaart. Die periode viel ruwweg tussen 1830 en 1870 – dezelfde tijd als van het Cultuurstelsel in Nederlands-Indië. Dit vereiste dat de inheemse landbouwers op een vijfde van hun grond bepaalde producten moesten telen voor de Europese markt en de opbrengst hiervan als landrente moesten afstaan aan het Nederlandse Gouvernement. Deze koloniale producten werden overzee naar het moederland gebracht door Nederlandse zeilschepen en verhandeld in een beperkt aantal Nederlandse steden.

De opening van nieuwe zee- en spoorverbindingen en de opkomst van ijzeren stoomschepen luidden het einde in van de koloniale zeilvaart met houten ‘zeekastelen’. Van de tientallen zeekapiteins voor het vrachtvervoer op windkracht bleef slechts een handvol over. Eén van hen was de Dordtenaar Albertus Kuipers (1825-1869), die gezagvoerder was op de bark *Euterpe* en het clipper-fregat *Schiedam*. In dit boekje wordt zijn levensverhaal summier geschetst in samenhang met zijn stad, zijn familie, zijn schepen en zijn koopvaardijreizen. Behalve de Dordtse koopvaardij komen ook de zeemanscolleges, de vrijmetselarij en de scheepsbouw te Schiedam kort aan bod.